کیخا، بتول؛ کیانی، حسن؛ غائبی، امیر (۱۳۹۸). مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران؛ مطالعه دلفی. *پژوهشنامه کتابداری واطلاع‌رسانی*، ۹ (۲)، ۱۱۴–۱۳۹.

مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران؛ مطالعه دلفی

بتول کیخا [۱]، حسن کیانی [۲]، امیر غائبی [۳]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۰۳

DOI: 10.22067/riis.v0i0.81440

چکیده

هدف: کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان یکی از مجاری مهم و پرکاربردِ ارائه اطلاعات نقش مشارکتیِ قابل‌توجهی در آموزش و ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران دارند. هدف این مقاله، تعیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور با در نظر داشتن خلأ مهارتی جامعه مخاطب و همچنین فقدان برنامه‌ریزی‌های منسجم و اجرای مستمر آموزش‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی، در بافت مذکور است.

روش‌شناسی: پژوهش از نظر هدف کاربردی و رویکرد آن آمیخته است. داده‌های پژوهش با تحلیل محتوای چارچوب‌های سواد اطلاعاتی و برگزاری سه دور پنل دلفی خبرگان سواد اطلاعاتی گردآوری، شده است. جامعه پژوهش، در بخش جامعه اسنادی متشکل از چهار چارچوب سواد اطلاعاتی و در بخش جامعه انسانی متشکل از ۱۱ نفر از خبرگان در دور اول و ۱۰ نفر در دورهای دوم و سوم بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری و نرم‌افزار مکس‌کیودی‌ای استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج پنل دلفی، با ۴۸ شاخص و هفت مؤلفه اصلی به این ترتیب حاصل آمد: «مهارت‌های درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی»، «مهارت‌های دسترسی به اطلاعات»، «مهارت‌های ارزیابی اطلاعات»، «مهارت‌های استفاده از اطلاعات»، «مهارت‌های ترکیب اطلاعات»، «مهارت‌های اشاعه اطلاعات» و مهارت‌های «فراسواد». مؤلفه «فراسواد» یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر با کسب ۱۸ شاخص، یکی از وجوه اصلی و تمایز مؤلفه‌های برآمده از نتایج این پژوهش با چارچوب‌ها و مدل‌های پیشین سواد اطلاعاتی برای کتابخانه‌های عمومی است.

---

۱ دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا (س) b.keykha@alzahra.ac.ir و استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه زابل. زابل. ایران batulkeykha@uoz.ac.ir

۲ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا (س)، تهران. ایران؛ hkiani2000@alzahra.ac.ir

۳ دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا (س)، تهران. ایران؛ ghaebi@alzahra.ac.ir

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از این مطالعه، ضمن رفع خلأهای موجود و ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتیِ جامعه مخاطب می‌تواند با جریان‌سازی علمی مناسب در پر کردن شکاف‌های پژوهشی در حوزه سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور، نیز مؤثر واقع شود.

کلیدواژه‌ها: سواد اطلاعاتی، مهارت‌های سواد اطلاعاتی، کتابخانه‌های عمومی، فراسواد، تکنیک دلفی

مقدمه و بیان مسئله

تسلط به مهارت‌های سواد اطلاعاتی برای حرکت هدفمند در میان حجم انبوه اطلاعات موجود و دستیابی به جامعه اطلاعاتی فعال و مؤثر، یکی از ضرورت‌های مهم و اجتناب‌ناپذیر عصر حاضر قلمداد می‌شود. این مهم باعث شده است تا آموزش و فراگیری مهارت‌های سواد اطلاعاتی در همه جوامع و در میان همه اقشار به ضرورتی انکارناپذیر تبدیل شود (پریرخ، ۱۳۸۶). مسلط شدن به این حرکت هدفمند، بدون در نظر داشتن نقش کتابخانه‌های عمومی، به‌عنوان یکی از مجاری مهم ارائه و بازنمایی دانش و اطلاعات امکان‌پذیر نیست (دلبری، موسوی و قاسمی، ۱۳۹۳). مرور پژوهش‌ها نشان می‌دهد علی‌رغم اینکه بیش از یک ربع قرن از ظهور و بیان اهمیت سواد اطلاعاتی در کشور می‌گذرد؛ هنوز تبیین، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور در عمل از جایگاه مناسبی برخوردار نیست و شواهد بیانگر وجود خلأهای متعدد و وضعیت نامطلوب سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های مذکور (مهدیزاده هریکندئی، ۱۳۸۹؛ علیزاده، ۱۳۹۲؛ درزی‌خلردی و درزی‌خلردی، ۱۳۹۱ به نقل از: فرخاری، ۱۳۹۵) و کافی نبودن آموزش‌های سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی ایران (زارع، ۱۳۹۲؛ تاجداران، کربلا آقایی‌کامران و عاملی، ۱۳۹۲؛ کیخا، کیانی و غائبی، ۱۳۹۷) است.

مرور پژوهش‌های مرتبط نشان می‌دهد که طی سال‌های اخیر پژوهش‌هایی با هدف ارزش‌آفرینی و ضرورت‌بخشی به مهارت‌های سواد اطلاعاتی در بافت‌های آموزش‌محور دیگری، همچون مدارس و آموزش عالی در کشور، صورت گرفته که دو پایان‌نامه دکتری عینی (۱۳۸۷) و قاسمی (۱۳۸۵) و پژوهش جهانی و محمداسماعیل (Jahani, & Mohammad Ismail, 2009) از این دسته‌اند؛ اما این مسئله تاکنون در بافت کتابخانه‌های عمومی، به‌عنوان یکی از مراکز مهم آموزش مادام‌العمر به جامعه (نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۸۹) مورد توجه واقع نشده است و جای خالی توجه به این مهم، کاملاً مشهود است.

رصد دانشی مطالعات سواد اطلاعاتی حکایت از تغییر رویکرد جهانی در مطالعات سواد اطلاعاتی و حرکت از استانداردسازی به‌سوی ارائه چارچوب‌ها دارد (ACRL, 2016). قابلیت مهم چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، داشتن رویکرد کاملاً مهارت‌محور و همچنین توجه به مختصات و ویژگی‌های جوامع است

(Ponjuan, 2010). توجه به این موضوع که برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در هر جامعه‌ای باید مجموعه‌ای از شرایط و مقتضیات درونی آن جامعه (به‌عنوان نمونه شرایط فرهنگی، آداب و رسوم، ارتباطات، نحوه به اشتراک‌گذاری اطلاعات میان افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها و غیره) مدنظر قرار گیرد، مسئله‌ای بسیار ضروری و حائز اهمیت است که در چارچوب‌های سواد اطلاعاتی مدنظر قرار گرفته است. به عبارتی دیگر، چارچوب‌های سواد اطلاعاتی با انعطاف‌پذیری بیشتری که نسبت به استانداردها و مدل‌های سواد اطلاعاتی دارند تأکیدشان بر این است که نمی‌توان و نباید نسخه واحدی از مهارت‌های سواد اطلاعاتی را برای همه جوامع پیاده کرد (Ponjuan, 2010; ACRL[1], 2016; Fisher, 2017; Mader, 2016)؛ چنین رویکردی تاکنون در مطالعات سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور مطرح نشده است؛ بنابراین اهمیت این مسئله ایجاب نمود که با رویکردی چارچوب محور و با در نظر گرفتن مقتضیات جامعه ایران، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی مخاطبان این کتابخانه‌ها بر اساس نظرات خبرگان سواد اطلاعاتی کشور خودمان تعیین شود. از این‌رو پژوهش حاضر با در نظر داشتن خلأ توجه به مهارت‌های سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور و همچنین به‌منظور ایجاد بستری برای برنامه‌ریزی‌های منسجم و اجرای مستمر آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در این بافت، در پی پاسخ به این پرسش است که با در نظر داشتن رویکرد مهارت محور چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران کدامند؟ لازم به توضیح است منظور از رویکرد مهارت محور چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، بر اساس جدیدترین تعریف سواد اطلاعاتی (ACRL, 2016) آن جنبه از این تعریف است که بر مجموعه‌ای از مهارت‌های ارتقادهنده فهم افراد از فضای اطلاعاتی متمرکز است و با مهارت‌های بازیابی، تحلیل و کاربرد داده، اطلاعات و دانش درمی‌آمیزد تا با مشارکت اخلاقی در جوامع آموزشی و علمی، به پرسش‌ها پاسخ دهد و پرسش‌های نو و دانش جدیدی را ایجاد کند (ACRL, 2016 نقل در: احمدی، شریف و نوکاریزی، ۱۳۹۵).

رصد دانشی پژوهش‌های خارج از کشور نشان‌دهنده این است که اجرای برنامه جامع آموزش سواد اطلاعاتی در سطح جهانی و به‌صورت جدی در بسیاری از کتابخانه‌های عمومی کشورهای توسعه‌یافته، آغاز و در حال انجام است (Eve, Groot & Schmidt, 2007; Lai, 2011; O’Brien & Russel, 2014; Yılmaz & Soylu, 2014). مرور مطالعات پیشین در حوزه سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی ایران، نشان

۱. انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی

از وجود چالش‌های جدی و عمیقی در این زمینه دارد. کافی نبودن آموزش‌های سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی ایران (مهدیزاده هریکندئی، ۱۳۸۹؛ زارع، ۱۳۹۲؛ تاجداران، کربلا آقایی کامران، عاملی، ۱۳۹۲) وضعیت نامطلوب سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌ها عمومی ایران (تفرشی و انگورج تقوی، ۱۳۸۷؛ رضوان، ۱۳۸۷؛ مهدیزاده هریکندئی، ۱۳۸۹)؛ بروز شکاف دیجیتالی در کتابخانه‌های عمومی ایران و نیاز به بهبود فرصت‌های نابرابر گروه‌های مختلف اجتماعی در دسترسی به فناوری‌های اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی ایران (منصوریان، ۱۳۹۱)؛ پایین بودن سطح مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران (علیزاده، ۱۳۹۲؛ درزی‌خلردی و درزی‌خلردی، ۱۳۹۱، به نقل از: فرخاری، ۱۳۹۵)؛ ضعف و غفلت در ارائه برنامه‌های آموزش سواد اطلاعاتی در ایران و فقدان زیرساخت‌های لازم برای آموزش سواد اطلاعاتی به مخاطبان کتابخانه‌های عمومی (فرخاری، ۱۳۹۵)؛ فقدان توجه به تدوین و تصویب برنامه‌های آموزش سواد اطلاعاتی در اسناد بالادستی ملی و اسناد چشم‌انداز نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور (فرخاری، ۱۳۹۵؛ کیخا، کیانی و غائبی، ۱۳۹۷)؛ و دگردیسی محمل‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی و توجه نشدن به نقش کتابداران در توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی جامعه مخاطب کتابخانه‌های عمومی کشور (کشاورزیان، اصنافی، ۱۳۹۵)؛ از مهم‌ترین چالش‌های موجود در این زمینه است.

رصد گسست دانشی این پژوهش بر پایه نقشه گسست دانشی نظری (۱۳۹۲)؛ در بخش تبیین چگونگی توسعه سواد اطلاعاتی برای کتابخانه‌های عمومی کشور، حکایت از تغییر رویکرد جهانی در مطالعات سواد اطلاعاتی و حرکت از استانداردها به‌سوی ارائه چارچوب‌ها دارد (ACRL, 2016). امروزه با تکیه‌بر انعطاف‌پذیری چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، می‌توان مهارت‌های سواد اطلاعاتی را در قالب نیازهای مرتبط با گروه‌های مختلف و در بافت‌های متفاوت، ارائه نمود. چارچوب‌های سواد اطلاعاتی انزیل (ANZIIL, 2006) اسکاتلند (Scottish Credit Qualification Framework, 2006)، ولز (Wells, 2011)، دسکاتچ (Doskatsch, 2002) و چارچوب سواد اطلاعاتی آموزش عالی (Framework for Information Literacy for Higher Education, 2016)، انواعی از چارچوب‌های سواد اطلاعاتی مطرح هستند. مرور مطالعات داخل کشور نشان می‌دهد که علی‌رغم رواج چارچوب‌های سواد اطلاعاتی در جهان، چنین رویکردی تاکنون در مطالعات سواد اطلاعاتی ایران مطرح نشده و خلأ آن مشهود است. از این‌رو فرآیند گنجاندن برنامه‌های آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی ایران، در قالب مؤلفه‌های و شاخص‌های مناسب، بخش مربوط به چگونگی را در پاسخ به چرایی پرداختن به مهارت‌های سواد اطلاعاتی را در کتابخانه‌های عمومی ایران، در نقشه گسست دانشی این پژوهش تبیین می‌کند.

روش پژوهش

جامعه پژوهش متشکل از یک گروه جامعه اسنادی و یک گروه جامعه انسانی است. چهار عنوان چارچوب موجود در حوزه سواد اطلاعاتی، بخش جامعه اسنادی پژوهش را تشکیل دادند که در جدول شماره ۱ معرفی شده‌اند.

جدول ۱. معرفی جامعه اسنادی پژوهش

چارچوب‌های سواد اطلاعاتی	۱	چارچوب سواد اطلاعاتی ولز	ارائه شده توسط کتابخانه‌های ولز به‌عنوان بخشی از پروژۀ سواد اطلاعاتی ولز
	۲	چارچوب سواد اطلاعاتی اسکاتلند	با الهام از اهداف «چارچوب صلاحیت و اعتبار اسکاتلندی (اس.سی.کی‌یو.اف)»
	۳	چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل	چارچوب سواد اطلاعاتی استرالیا و نیوزلند Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZII)
	۴	چارچوب سواد اطلاعاتی در آموزش عالی	ارائه شده توسط ACRL, 2016

جامعه آماری انسانی پژوهش (متخصصان پنل دلفی) شامل؛ صاحب‌نظران و خبرگان سواد اطلاعاتی (در محدوده جغرافیایی کل کشور) بود. شاخص انتخاب این افراد حوزه مطالعاتی و سابقه پژوهشی‌شان بر اساس فهرست متخصصان سواد اطلاعاتی انجمن کتابداری ایران، (قابل دسترس از سایت انجمن کتابداری ایران، صفحه کارگروه‌های تخصصی) بود. در انتخاب جامعه آماری انسانی پژوهش نمونه‌گیری انجام نشد و با توجه به دستورالعمل اکلی و پالوسکی (Okoli & Pawlowski, 2004) که تعداد ۱۰ تا ۲۰ نفر از متخصصان واجد شرایط را تعداد معتبری برای برگزاری پنل دلفی می‌داند، پس از دسترسی به فهرست اسامی متخصصان «کارگروه سواد اطلاعاتی انجمن کتابداری ایران» با هر ۱۳ عضو این فهرست تماس برقرار شد و از آنها جهت حضور در پنل دعوت به عمل آمد. با توجه به افراد مایل به شرکت در پنل، ۱۱ نفر از خبرگان سواد اطلاعاتی کشور در دور اول و ۱۰ نفر در دورهای دوم و سوم اعضای جامعه انسانی پژوهش را تشکیل دادند.

برای پاسخ به بخش اول پرسش پژوهش، در ابتدا کلیه مضامین مرتبط با مفاهیم و مقوله‌های سواد اطلاعاتی در چارچوب‌های سواد اطلاعاتی؛ به روش تحلیل محتوای کمّی و کیفی، از چارچوب‌های مورد بررسی استخراج شدند و با استفاده از روش کدگذاری و نرم‌افزار تحلیل داده‌های کیفی Maxqda کدگذاری

شدند. پس از تحلیل و بررسی، از جمع‌بندی این مؤلفه‌ها، پرسشنامه دور اول پنل دلفی تنظیم شد و پس از تعیین روایی و محاسبه پایایی پرسشنامه، با رعایت اصول برگزاری تکنیک دلفی، در اختیار جامعه پژوهش قرار گرفت. در ادامه مراحل انجام پنل در قالب پروتکل دلفی به‌طور خلاصه بیان می‌شود:

در دور اول دلفی از متخصصان سواد اطلاعاتی خواسته شد تا پاسخ‌های خود را در خصوص مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی، در قالب شاخص‌های مرتبط با هر مؤلفه، بیان کنند. پرسشنامه دور اول به‌صورت باز پاسخ و بدون ساختار، طراحی و ارسال شد تا ضمن پایبندی به اصول برگزاری پنل دلفی، بتواند به‌عنوان استراتژی زایش ایده‌ها عمل نموده و متخصصان بتوانند با آزادی عمل، پرسش‌ها را بر اساس اندوخته دانشی و نمودار ذهنی خود، پاسخ دهند و از این طریق به آشکارسازی کلیه ابعاد مرتبط با موضوع بپردازند. در این مرحله از اعضای پنل قرار خواسته شد تا هر نوع نظر و دسته‌بندی خود را در خصوص پرسش‌های پرسشنامه، آزادانه و بدون ذکر نام مطرح نموده و فهرست مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدنظرشان را پس از پاسخ‌گویی بازگردانند. ضمن اینکه در انتهای پرسشنامه از آنها خواسته شد، چنانچه علاوه بر مؤلفه‌های مندرج در پرسشنامه، مؤلفه دیگری از سواد اطلاعاتی مدنظر دارند که بدان اشاره نشده است یادداشت نمایند.

پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های برگشتی، پاسخ‌های تکراری ترکیب شد و نظرات مشابه تجمیع و تا حد امکان کوتاه شدند و پاسخ‌ها سازمان‌دهی و گروه‌بندی شدند. نتیجه این مرحله مشخص شدن مؤلفه‌های اصلی و شناسایی شاخص‌های مرتبط با مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی بود که پژوهشگران آنها را به‌عنوان ابزار دور دوم پنل، تبدیل به پرسشنامه ساختارمند نمودند.

در دور دوم پنل از افراد خواسته شد تا میزان موافقت یا مخالفتشان را با شاخص‌ها و نحوه دسته‌بندی آنها اعلام نمایند و به عبارتی، شاخص‌ها را کمیت‌پذیر نموده و ضمن ذکر نظرات و دیدگاه‌هایشان، در صورت نیاز در قضاوت‌های پیشین‌شان تجدیدنظر نموده و دلایل خود را در موارد عدم اجماع ذکر نمایند. در این مرحله با محاسبه معیار وفاق و اتفاق‌نظر خبرگان، موارد توافق و عدم توافق مشخص شد و فضایی برای شناسایی ایده‌های جدید، تصحیح، تفسیر و حذف شاخص‌های ضعیف به وجود آمد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های دور دوم، کار آنالیز داده‌های حاصل و محاسبه درصد اتفاق‌نظر کلیه شاخص‌ها انجام شد. در انتهای هر مؤلفه از پرسشنامه دور دوم به جهت ایجاد فرصت مجدد برای تکمیل پاسخ‌های دور اول و ایجاد فرصت در دریافت مجدد شاخص‌های جدیدِ پیشنهادی از سوی اعضای پنل، از اعضاء خواسته شد پس از اظهارنظر در مورد هر شاخص، چنانچه علاوه بر مفاهیم مندرج، مؤلفه و یا شاخص‌های دیگری از مهارت‌های سواد اطلاعاتی مدنظر دارند که بدان اشاره نشده است، یادداشت نمایند.

در دور سوم از اعضاء درخواست شد تا با در نظر گرفتن خلاصه آماری نتایج پاسخ‌ها و مشاهده درصدهای معیار اتفاق‌نظر که در دور دوم محاسبه شد یک‌بار دیگر پاسخ‌ها را مرور و بازبینی نموده و در صورت نیاز در نظرات و قضاوت‌های خود تجدیدنظر و دلایل خود را در موارد عدم اجماع ذکر نمایند. پس از دریافت و تحلیل بازخوردهای پرسشنامه دور سوم پنل، شاخص‌های نهایی بر اساس درصد اتفاق‌نظر مشخص شدند. برای محاسبه وفاق و تعیین میزان اتفاق‌نظر میان اعضای پنل دلفی، از معیار ارائه شده از سوی فینک، کاسکف، چاسین و بروک (Fink, Kosecoff, Chassin, Brook, 1984) استفاده شد. بر اساس این معیار در صورتی‌که دست‌کم ۵۰ درصد اعضای پنل، موافق با گزینش شاخص‌های پیشنهادی باشند نشان‌دهنده حصول وفاق و پایان مطالعه دلفی است (Fink et al, 1984). در نهایت در پاسخ به بخش دوم پرسش پژوهش، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی در بافت کتابخانه‌های عمومی کشور تعیین و نتایج در جدول شماره ۴ ارائه شد.

یافته‌ها

تحلیل محتوای مضامین مرتبط با مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی از چارچوب‌های مورد بررسی، منتج به استخراج ۴۴ کد باز شد. در ادامه، فهرست یکپارچه‌شده نتایج در قالب مؤلفه (مقوله اصلی)، شاخص (مقوله فرعی، مفهوم/ مفاهیم) در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. مقوله‌های مستخرج از چارچوب‌های سواد اطلاعاتی

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم/ مفاهیم
۱	استفاده از اطلاعات	استفاده از اطلاعات	استفاده از اطلاعات در حل مسئله استفاده از اطلاعات در تصمیم‌گیری استفاده از اطلاعات در جستجوی فردی و گروهی اطلاعات
۲	یادگیری مستقل و یادگیری مادام‌العمر	ایجاد دانش جدید	ایجاد رضایت شخصی ایجاد دستاورد شخصی
		ایجاد درک	درک اخلاقیات در استفاده از اطلاعات درک نیاز اطلاعاتی درک چگونگی دسترسی به اطلاعات درک چگونگی یافتن اطلاعات درک چگونگی کار با نتایج به دست آمده

ردیف	مقوله اصلی	مقوله فرعی	مفهوم/ مفاهیم
			درک اخلاقیات و مسئولیت استفاده از منابع
۳	اشاعه دانش	ایجاد معنی	ایجاد معنی (مشارکت در ایجاد دانش جدید بر اساس یادگیری مستقل)
		اشاعه دانش	تولید اطلاعات ارائه دانش جدید
۴	دسترسی به اطلاعات	جایابی اطلاعات	راهبردهای جایابی
			جستجوی مؤثر
۵	ترکیب اطلاعات	برنامه‌ریزی و سازماندهی ترکیب اطلاعات	چگونگی مدیریت یافته‌ها در جهت ترکیب اطلاعات
۶	ارزیابی اطلاعات	ارزیابی انتقادی	ارزیابی انتقادی اطلاعات
			درک نیاز به ارزیابی نتایج
۷	تشخیص نیاز اطلاعاتی	درک نیاز به اطلاعات	تشخیص شکاف اطلاعاتی
			درک مناسب از ندانسته‌های شخصی
۸	فراسواد	سوادهای برخاسته از فناوری‌های نوظهور	سواد اینترنتی، رایانه‌ای، دیجیتالی، رسانه‌ای مسئولیت‌پذیری در یادگیری

نتایج حاصل از جدول شماره ۲ مقوله‌های مستخرج از چارچوب‌های سواد اطلاعاتی را در هشت مقوله اصلی و ۱۰ مقوله فرعی و ۲۳ مفهوم نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول نمایان است؛ مقوله یادگیری مستقل با داشتن دو مقوله اصلی و ۹ مفهوم، حائز بیشترین کدها و مقوله ترکیب اطلاعات با داشتن یک مفهوم، کمترین فراوانی کدها را در نظام کدگذاری چارچوب‌های سواد اطلاعاتی به خود اختصاص داده است.

نتایج حاصل از دور اول پنل دلفی

نتایج حاصل از پرسشنامه دور اول پنل دلفی پس از تحلیل، یکپارچه‌سازی و حذف موارد تکراری با ۶۲ شاخص و هفت مؤلفه اصلی به این ترتیب حاصل آمد: «مهارت‌های درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی»، «مهارت‌های دسترسی به اطلاعات»، «مهارت‌های ارزیابی اطلاعات»، «مهارت‌های استفاده از اطلاعات»،

«مهارت‌های ترکیب اطلاعات»، «مهارت‌های اشاعه اطلاعات» و «مهارت‌های فراسواد». شاخص‌های حاصل از دور اول، در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. نتایج حاصل از پرسشنامه دور اول پنل دلفی در مورد مؤلفه‌ها و شاخص‌های سواد اطلاعاتی

مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها
درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی	داشتن درک مناسب از ندانسته‌های شخصی
	توانایی تشخیص نوع (انواع) اطلاعات مورد نیاز برای رفع نیاز اطلاعاتی
	توانایی تعیین مفاهیم و واژه‌های کلیدی توصیف‌کننده نیاز اطلاعاتی
	توانایی طراحی پرسش مناسب برای توصیف نیاز اطلاعاتی
	توانایی تشخیص عناصر کتابشناختی منابع اطلاعاتی
	توانایی درک صحیح نیاز اطّلاعاتی
دسترسی به منابع اطلاعاتی	توانایی شناخت انواع منابع اطلاعاتی (منابع ردیف اول، دوم)
	توانایی تعیین نوع دسترسی به هر منبع
	توانایی به‌کارگیری ابزارهای جستجوی مناسب در دسترسی به منابع
	توانایی مراجعه به منابع بالقوه اطلاعات
	توانایی مراجعه به افراد مطلع و صاحب‌نظر
	توانایی طراحی عملیات جستجو با استفاده از عملگرها
	استفاده و بهره‌گیری از کتابخانه و سایر ابزارهای جستجو
	توانایی اطلاع از ساختار پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی
استفاده از اطلاعات	نحوه استفاده از منابع اطلاعاتی
	توانایی اطلاع از ساختار و نحوه یافتن اطلاعات مورد نیاز از پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی
	توانایی یافتن راه‌حل جدید برای مسائل پیش روی با استفاده از اطلاعات
	توانایی بهره‌برداری از اطلاعات در تفکر خلاق
	توانایی استفاده هدفمند از منابع اطلاعاتی
	داشتن آشنایی با بایدها و نبایدهای اخلاقی در استفاده از اطلاعات
ارزیابی اطلاعات	داشتن آگاهی از معیارهای صحت و اعتبار اطلاعات
	داشتن آگاهی از معیارهای اعتبار منابع اطلاعاتی

مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها
	توانایی شناسایی اطلاعات غیر مرتبط با نیاز اطلاعاتی
	توانایی مقایسه اطلاعات گردآوری‌شده از منابع مختلف
	توانایی تشخیص موضوعات منابع اطلاعاتی
	توانایی تشخیص اطلاعات نادرست و نامعتبر
	توانایی تشخیص تضاد بین پاره‌های اطلاعاتی گردآوری‌شده
	داشتن تفکر انتقادی در استفاده از اطلاعات
	توانایی ارزیابی میزان سودمندی یافته‌ها و اطلاعات
	توانایی تشخیص اطلاعات جانب‌دارانه
	توانایی آگاهی از معیارهای اعتبار اطلاعات و منابع اطلاعاتی
	آشنایی به معیارهای ارزیابی منابع چاپی و الکترونیکی و معیارهای ارزیابی
اشاعه اطلاعات	توانایی انتشار ایده‌ها
	توانایی انتشار اطلاعات
	توانایی انتخاب قالب مناسب برای تولید و انتشار اطلاعات
	آشنایی با انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت انتشار (سخنرانی، نگارش مطلب، ابزارسازی)
	توانایی خلق دانش جدید بر پایه اطلاعات به دست آورده شده
ترکیب اطلاعات	توانایی گردآوری منابع اطلاعاتی
	توانایی طبقه‌بندی اطلاعات ورودی
	توانایی تشخیص روابط بینابینی میان مفاهیم
	توانایی تلفیق اطلاعات جدید بازیابی شده با تجربه‌ها و دانسته‌های پیشین
	توانایی بهره‌برداری از اطلاعات در تفکر خلاق
	توانایی دسته‌بندی منابع گردآوری‌شده
مهارت‌های فراسواد	توانایی مکان‌یابی اطلاعات دیجیتالی
	داشتن سواد دیجیتالی
	داشتن سواد رایانه‌ای
	داشتن سواد رسانه‌ای
	داشتن سواد اینترنتی
	شناسایی اطلاعات دیجیتالی

مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها
	توانایی ارزش‌گذاری اطلاعات دیجیتالی
	توانایی خلق دانش دیجیتالی
	توانمندی مواجهه با شکاف دیجیتالی
	توانایی جستجو در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای
	توانایی تسلط به موتورهای کاوش هوشمند
	آشنایی با واقعیت مجازی
	تسلط به فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی
	توانایی استفاده از نظام‌های هوشمند آگاهی رسان جاری
	توانایی استفاده خلاق از فناوری‌های نوین اطلاعاتی
	توانایی همسویی با محمل‌های اطلاعاتی مبتنی بر فضای مجازی
	توانایی استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی
	توانایی بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی مجازی
	آشنایی با قوانین مشارکت اطلاعات در فضاهای دیجیتالی

نتایج حاصل از دور دوم دلفی

طبق نظرات اعضای پنل پس از برگزاری دور دوم دلفی و خلاصه‌سازی و یکپارچه‌سازی، تعداد شاخص‌ها از ۶۲ شاخص در دور اول، به ۵۸ شاخص، کاهش یافت. جدول شماره ۴ نتایج حاصل از پرسشنامه دور دوم پنل دلفی را پس از محاسبه معیار اتفاق‌نظر متخصصان نشان می‌دهد.

جدول ٤. نتایج حاصل از پرسشنامه دور دوم پنل دلفی بر اساس درصد اتفاق‌نظر

مؤلفه‌های مهارتی سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها	درصد		
		موافق	مخالف	بی‌نظر
درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی	داشتن درک مناسب از ندانسته‌های شخصی	۹۰	۱۰	۰
	توانایی تشخیص نوع (انواع) اطلاعات مورد نیاز برای رفع نیاز اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی تعیین مفاهیم و واژه‌های کلیدی توصیف‌کننده نیاز اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی طراحی پرسش مناسب برای توصیف نیاز اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰

مؤلفه‌های مهارتی سواد اطلاعاتی	**شاخص‌ها**	**درصد**		
		موافق	**مخالف**	**بی‌نظر**
	توانایی تشخیص عناصر کتابشناختی منابع اطلاعاتی	۳۰	۶۰	۱۰
	توانایی درک صحیح نیاز اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
دسترسی به منابع اطلاعاتی	توانایی شناخت منابع اطلاعاتی توانایی تعیین نوع دسترسی به هر منبع توانایی مراجعه به منابع بالقوه اطلاعات توانایی مراجعه به افراد مطلع و صاحب‌نظر توانایی طراحی عملیات جستجو با استفاده از عملگرها توانایی استفاده و بهره‌گیری از کتابخانه و سایر ابزارهای جستجو	 ۷۰ ۴۰ ۶۰ ۴۰ ۶۰ ۱۰۰	 ۳۰ ۵۰ ۳۰ ۵۰ ۳۰ .	 ۰ ۱۰ ۱۰ ۱۰ ۱۰ .
استفاده از اطلاعات	نحوه استفاده از منابع اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی اطلاع از ساختار و نحوه یافتن اطلاعات مورد نیاز از پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی یافتن راه‌حل جدید برای مسائل پیش روی با استفاده از اطلاعات	۴۰	۵۰	۱۰
	بهره‌برداری از اطلاعات در تفکر خلاق	۶۰	۴۰	۰
	توانایی استفاده هدفمند از منابع اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	داشتن آشنایی با بایدها و نبایدهای اخلاقی در استفاده از اطلاعات	۷۰	۳۰	۰
	داشتن آگاهی از معیارهای صحت اطلاعات و منابع اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی شناسایی اطلاعات غیر مرتبط با نیاز اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی مقایسه اطلاعات گردآوری‌شده از منابع مختلف	۴۰	۵۰	۱۰
	توانایی تشخیص موضوعات منابع اطلاعاتی	۴۰	۵۰	۱۰
	توانایی تشخیص اطلاعات نادرست و نامعتبر	۴۰	۶۰	۰

مؤلفه‌های مهارتی سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها	درصد		
		موافق	مخالف	بی‌نظر
	توانایی تشخیص تضاد بین پاره‌های اطلاعاتی گردآوری‌شده	۵۰	۴۰	۱۰
	داشتن تفکر انتقادی در ارزیابی از اطلاعات	۱۰۰	۰	۰
	توانایی ارزیابی میزان سودمندی یافته‌ها و اطلاعات	۱۰۰	۰	۰
	توانایی تشخیص اطلاعات جانب‌دارانه	۴۰	۵۰	۱۰
	توانایی آگاهی از معیارهای اعتبار اطلاعات و منابع اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
ترکیب اطلاعات	گردآوری منابع اطلاعاتی	۶۰	۳۰	۱۰
	توانایی طبقه‌بندی اطلاعات ورودی	۵۰	۴۰	۱۰
	توانایی تشخیص روابط بینابینی میان مفاهیم	۶۰	۴۰	۰
	توانایی تلفیق اطلاعات جدید بازیابی شده با تجربه‌ها و دانسته‌های پیشین	۱۰۰	۰	۰
	توانایی بهره‌برداری از اطلاعات در تفکر خلاق	۴۰	۵۰	۱۰
	توانایی دسته‌بندی منابع گردآوری‌شده	۱۰۰	۰	۰
اشاعه اطلاعات	توانایی انتشار ایده‌ها	۱۰۰	۰	۰
	توانایی انتشار اطلاعات	۱۰۰	۰	۰
	توانایی انتخاب قالب مناسب برای تولید و انتشار اطلاعات	۸۰	۱۰	۱۰
	آشنایی با انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت انتشار اطلاعات	۱۰۰	۰	۰
	توانایی خلق دانش جدید بر پایه اطلاعات به‌دست‌آمده	۱۰۰	۰	۰
مهارت‌های فراسواد	داشتن سواد دیجیتالی	۱۰۰	۰	۰
	داشتن سواد رایانه‌ای	۹۰	۰	۱۰
	داشتن سواد رسانه‌ای	۱۰۰	۰	۰
	داشتن سواد اینترنتی	۷۰	۳۰	۰
	شناسایی اطلاعات دیجیتالی	۵۰	۵۰	۰

	مکان‌یابی اطلاعات دیجیتالی	۴۰	۶۰	۰
	ارزش‌گذاری اطلاعات دیجیتالی	۸۰	۲۰	۰
	خلق و اشاعه دانش دیجیتالی	۹۰	۰	۱۰
	توانمندی مواجهه با شکاف دیجیتالی	۵۰	۴۰	۱۰
	جستجو در نرم‌افزارهای آنلاین کتابخانه‌ای	۱۰۰	۰	۰
	تسلط به موتورهای کاوش هوشمند	۱۰۰	۱۰۰	۰
	آشنایی با واقعیت مجازی	۹۰	۰	۱۰
	تسلط به فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی	۱۰۰	۰	۰
	استفاده از نظام‌های هوشمند آگاهی رسان جاری	۱۰۰	۰	۰
	استفاده خلاق از فناوری	۶۰	۴۰	۰
	توانایی همسویی با محمل‌های اطلاعاتی مبتنی بر فضای مجازی	۱۰۰	۰	۰
	توانایی استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی	۱۰۰	۰	۰
	مهارت کسب اطلاعات معتبر از شبکه‌های اجتماعی مجازی	۹۰	۱۰	۰
	آشنایی با قوانین مشارکت اطلاعات در فضاهای دیجیتالی	۱۰۰	۰	۰

نتایج حاصل از دور سوم دلفی

پس از محاسبه درصد اتفاق‌نظر و تعیین میزان وفاق میان نظرات اعضای پنل دلفی؛ ۴۸ شاخص که درصد اتفاق‌نظرشان بالای ۵۰ درصد بود به‌عنوان شاخص‌های نهایی در نظر گرفته شد و شاخص‌های با درصد توافق پایین‌تر، حذف شدند. فهرست شاخص‌های مورد توافق اعضای پنل در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. فهرست شاخص‌های مورد توافق اعضای پنل بر اساس معیار اتفاق‌نظر

مؤلفه‌های مهارتی سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها
درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی	درک صحیح نیاز اطلاعاتی داشتن درک مناسب از ندانسته‌های شخصی
	تشخیص نوع اطلاعات مورد نیاز برای رفع نیاز اطلاعاتی
	تعیین مفاهیم و واژه‌های کلیدی توصیف‌کننده نیاز اطلاعاتی (طراحی پرسش مناسب)
	طراحی پرسش مناسب برای توصیف نیاز اطلاعاتی
دسترسی به منابع اطلاعاتی	شناخت منابع اطلاعاتی
	مراجعه به منابع بالقوه اطلاعات
	طراحی عملیات جستجو با استفاده از عملگرها
	استفاده و بهره‌گیری از کتابخانه و سایر ابزارهای جستجو
استفاده از اطلاعات	نحوه استفاده از منابع مختلف اطلاعاتی (چگونگی استخراج منابع- تفکر روش‌شناسی)
	اطلاع از ساختار و نحوه یافتن اطلاعات مورد نیاز از پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی
	بهره‌برداری از اطلاعات در تفکر خلاق
	استفاده هدفمند از منابع اطلاعاتی
	داشتن آشنایی با بایدها و نبایدهای اخلاقی در استفاده از اطلاعات
ارزیابی اطلاعات	آگاهی از معیارهای صحت اطلاعات و منابع اطلاعاتی
	شناسایی اطلاعات غیر مرتبط با نیاز اطلاعاتی
	آگاهی از معیارهای اعتبار اطلاعات و منابع اطلاعاتی
	تشخیص تضاد بین پاره‌های اطلاعاتی گردآوری‌شده
	داشتن تفکر انتقادی در ارزیابی از اطلاعات
	توانایی ارزیابی میزان سودمندی یافته‌ها و اطلاعات
ترکیب اطلاعات	گردآوری منابع اطلاعاتی
	طبقه‌بندی اطلاعات ورودی
	تشخیص روابط بینابینی میان مفاهیم
	تلفیق اطلاعات جدید بازیابی شده با تجربه‌ها و دانسته‌های پیشین

مؤلفه‌های مهارتی سواد اطلاعاتی	شاخص‌ها
	توانایی دسته‌بندی منابع گردآوری‌شده
اشاعه اطلاعات	انتشار ایده‌ها
	انتشار اطلاعات
	انتخاب قالب مناسب برای تولید و انتشار اطلاعات
	آشنایی با انواع قالب‌های اطلاعاتی جهت انتشار اطلاعات
	توانایی خلق دانش جدید بر پایه اطلاعات به‌دست‌آمده
فراسواد	داشتن سواد دیجیتالی
	داشتن سواد رایانه‌ای
	داشتن سواد رسانه‌ای
	داشتن سواد اینترنتی
	شناسایی اطلاعات دیجیتالی
	ارزش‌گذاری اطلاعات دیجیتالی
	خلق و اشاعه دانش دیجیتالی
	توانمندی مواجهه با شکاف دیجیتالی
	جستجو در نرم‌افزارهای آنلاین کتابخانه‌ای
فراسواد	تسلط به موتورهای کاوش هوشمند
	آشنایی با واقعیت مجازی
	تسلط به فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی
	استفاده از نظام‌های هوشمند آگاهی رسان جاری
	استفاده خلاق از فناوری
	توانایی همسویی با محمل‌های اطلاعاتی مبتنی بر فضای مجازی
	توانایی استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی
	مهارت کسب اطلاعات معتبر از شبکه‌های اجتماعی مجازی
	آشنایی با قوانین مشارکت اطلاعات در فضاهای دیجیتالی

یافته‌های جدول ۵ نشان‌دهنده این است که کلیه شاخص‌های مربوط به دو مؤلفه ارزیابی اطلاعات و اشاعه اطلاعات، حائز درصد وفاق بالای ۵۰ درصد شدند. نتیجه دور سوم پنل دلفی منجر به شکل‌گیری همگرایی نظرات بین اعضای پنل در خصوص شاخص‌های نهایی برای هر مؤلفه شد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش منتج به شناسایی هفت مؤلفه اصلی و ۴۸ شاخص، به‌عنوان مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی شد.

با توجه به اینکه پژوهش حاضر نخستین پژوهش انجام‌گرفته با رویکرد دلفی در جهت ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران است؛ در کلیه مراحل برگزاری پنل به اعضاء تأکید شده که در تعیین و انتخاب مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، بافت پژوهش را از حیث تنوع جامعه کاربران و گوناگونی سطوح تحصیلی و دانشی اقشار مختلف کاربران (کودکان، نوجوانان، زنان خانه‌دار، کارمندان، بازنشستگان و غیره) مدنظر داشته باشند؛ بنابراین با توجه به اینکه مؤلفه‌ها و شاخص‌های حاصل از این مطالعه، نتایج حاصل از یک پژوهش علمی و برآمده از دیدگاه‌های متخصصان سواد اطلاعاتی کشور است نشان‌دهنده این است که کاربران کتابخانه‌های عمومی در هر یک از سطوح تحصیلی و دانشی فوق که باشند به بخش‌ها و یا مقداری از این مهارت‌ها نیاز دارند بنابراین به فراخور موقعیت و برحسب نیازشان می‌توانند از مراتبی از این مهارت‌ها بهره‌مند شوند. به بیان دیگر اگرچه ممکن است سطح عالی این مهارت‌ها وضعیت ایده‌آل را برای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران سطح بالا مانند دانشجویان و پژوهشگران نشان دهد اما ماهیت مهارت‌ها به‌گونه‌ای است که قابلیت انعطاف‌پذیری و تطبیق با نیازهای گروه‌های سطوح پایین‌تر دانشی و تحصیلی از کاربران را نیز دارد و می‌تواند مطابق با سطح نیاز این گروه‌ها در سطوح ساده‌تر برنامه‌ریزی و مناسب‌سازی شود.

مقایسه مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر با اجزای چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، گویای برخی همسویی‌ها و مغایرت‌ها است. مقایسه این مؤلفه‌ها با اصول چهارگانه چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل نشان می‌دهد این چارچوب در محور اکتشاف و در چهار مؤلفه جایابی، سازماندهی، ارائه و ارزیابی اطلاعات، با مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر هم‌راستا است. همچنین محورهای توانایی تعریف موضوع، شناسایی کلمات کلیدی و شناسایی منابع اطلاعاتی مناسب که در این چارچوب به‌عنوان زیرمجموعه‌های محور برنامه‌ریزی و سازماندهی تعریف‌شده‌اند با دو مؤلفه «توانایی درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی» و «توانایی دسترسی به منابع اطلاعاتی» از مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر، همسو است. این همسویی بین مؤلفه «درک چگونگی ارتباط و به اشتراک‌گذاری یافته‌ها» (از چارچوب انزیل)، با مؤلفه «توانایی ارزیابی اطلاعات» از مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر، نیز مشاهده می‌شود.

نتایج حاصل از پژوهش حاضر با کلیه مؤلفه‌های مربوط به محور آموزش در چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل شامل تشخیص نیاز اطلاعاتی، تشخیص شیوه‌هایی درک شکاف اطلاعاتی، ایجاد راهبردهایی برای جایابی منابع، مقایسه و ارزیابی اطلاعات به‌دست‌آمده از منابع و ترکیب و ساخت دانش جدید با استفاده اطلاعات موجود، هم‌راستا است.

یکی از محورهای چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل که جای بحث دارد، محور یادگیری مادام‌العمراست. مسئله قابل‌توجه در خصوص زیرشاخه‌های مؤلفه یادگیری مادام‌العمر در این چارچوب، کلی بودن این عنوان و همچنین ناهمگونی و هم‌سنخ نبودن شاخص‌های زیرمجموعه آن، تحت یک عنوان واحد (یادگیری مادام‌العمر) است. نتایج حاصل از پنل دلفی در پژوهش حاضر و همچنین تحلیل مؤلفه‌های سایر مدل‌ها و چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، گویای افتراق ماهوی میان هشت شاخص نامبرده در مؤلفه یادگیری مادام‌العمر در چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل است بنابراین به نظر می‌رسد این مسئله نیازمند بازنگری و اصلاح است.

مقایسه مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر با مؤلفه‌های سطوح مبتدی، دوم و سوم چارچوب سواد اطلاعاتی ولز نشان می‌دهد که این سه سطح از این حیث با مؤلفه «مهارت‌های درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل در پژوهش حاضر) هم‌راستا است. سطوح چهارم و پنجم چارچوب سواد اطلاعاتی ولز به مهارت‌های استفاده از تکنیک‌هایی برای شفاف‌سازی موضوع و شناسایی منابع اطلاعاتی مناسب، شناسایی شکاف دانشی موجود و شناخت منابع اصلی می‌پردازد که این سطوح با مؤلفه‌های «توانایی دسترسی به منابع اطلاعاتی و توانایی استفاده از اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) هم‌راستا هستند. سطح ششم چارچوب سواد اطلاعاتی ولز، شامل شناسایی، انتخاب و استفاده از منابع مناسب، آگاهی از اطلاعات جدید و روزآمد و توانایی انتخاب و استفاده از مرتبط‌ترین منابع بر اساس نیاز اطلاعاتی است. این سطح با مؤلفه‌های «توانایی ترکیب اطلاعات» و «توانایی استفاده از اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) هم‌راستا است. سطح هفتم چارچوب سواد اطلاعاتی ولز شامل توانایی فعالیت مستقل برای حفظ دانش عمیق همراه با دانش مفهومی گسترده و درک چگونگی تعمیم و اشاعه اطلاعات و توانایی استفاده مؤثر از اطلاعات است. این سطح از این نظر با مؤلفه‌های «توانایی استفاده از اطلاعات توانایی اشاعه اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) هم‌راستا است. مؤلفه سطح هشتم این چارچوب هم بر شاخص‌هایی چون تشخیص کمبود دانش، درک موضوع، تشخیص پرسش پژوهش و تعریف آن با استفاده از اصطلاحات ساده، اشاره دارد که از این نظر با مؤلفه‌های «توانایی استفاده از اطلاعات» و «توانایی اشاعه اطلاعات» (از مؤلفه‌های

حاصل از پنل) هم‌راستا است. به نظر می‌رسد شاخص‌های مطرح‌شده در سطح هشتم این چارچوب به‌نوعی تکرار شاخص‌هایی است که در سطوح پیش به آنها اشاره شده است لذا لازم است، در بازنگری‌های بعدی این چارچوب، این نکته مدنظر قرار گیرد و با ادغام شاخص‌های سطح هشتم در سطوح دیگر، این تکرار رفع شود.

چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی، همان‌گونه که در مقدمه و پیشینه پژوهش بیان شد، جدیدترین چارچوب در حوزه سواد اطلاعاتی است. مقایسه مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر با کنش‌های دانشی این چارچوب نشان می‌دهد بین کنش‌های «خلق اطلاعات» و بیان «فرآیندهای متعارف و نوپدید خلق و اشاعه اطلاعات» با مؤلفه «توانایی اشاعه اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) همسویی وجود دارد. همچنین کنش «بررسی نیاز اطلاعاتی» (از چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی) دربردارنده مفاهیم مؤلفه «توانایی درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) است. بین مفهوم کنش «استنباط از اطلاعات با توجه به قالب بسته‌بندی اطلاعات» (از چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی) با مؤلفه «توانایی استفاده از اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) همسویی وجود دارد. یکی از کنش‌های چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی «درک معانی ضمنی قالب‌های حاوی اطلاعات» است که مفهوم این کنش، با مفاهیم مؤلفه‌های «توانایی استفاده از اطلاعات» و «توانایی ارزیابی اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) هم‌راستا است. این همسویی بین کنش «توجه به ارزش محصولات اطلاعاتی» (از چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی) با مؤلفه «توانایی ارزیابی اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) نیز مشاهده می‌شود.

مقایسه مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر با نگرش‌های دانشی چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی نشان می‌دهد بین نگرش‌های «خلق اطلاعات» و «بیان فرآیندهای متعارف و نوپدید خلق و اشاعه اطلاعات» با مؤلفه «توانایی اشاعه اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) همسویی وجود دارد. همچنین نگرش «تعیین ارزش و انطباق یک نیاز اطلاعاتی با یک محصول مناسب» (از چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی) دربردارنده مفاهیم مؤلفه «توانایی ارزیابی اطلاعات» (از مؤلفه‌های حاصل از پنل) است. «اشاعه اطلاعات» از چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی مفهومی است که تحت همین عنوان در مؤلفه‌های حاصل از پنل دلفی نیز حاصل آمد. علاوه بر مشابهت‌ها و هم‌راستایی‌های حاصل از مقایسه مؤلفه‌های این چارچوب با نتایج حاصل از پژوهش حاضر، همسویی اصلی و قابل‌توجه کنش‌ها و نگرش‌های این چارچوب با پژوهش حاضر؛ در هم‌راستایی آن با مؤلفه فراسواد و توجه به مفاهیم و سوادهای

نوپدید مرتبط با فناوری‌های نوظهور اطلاعاتی و ارتباطی تحت همین عنوان است. موضوعی که در میان سایر مدل‌ها و چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، مورد توجه قرار نگرفته است و تنها در چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (در حد کوتاه و گذرا) اشاره شده است. لازم به ذکر است دامنه شمول مفاهیم مهارت‌های فراسواد در این چارچوب نیز به اندازه گستره مؤلفه هفتم پژوهش حاضر (با ۱۸ شاخص فرعی) نیست و در این چارچوب هیچ کنش یا نگرش دانشی برای این مهارت تعیین نشده است اما با این حال، نشان‌دهنده ضرورت و اهمیت توجه به مهارت‌های فراسواد در چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی است.

مقایسه شاخص‌های مربوط به مؤلفه فراسواد در پژوهش حاضر با شاخص‌های مربوط به این مؤلفه در نتایج تحلیل محتوای چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، نشان‌دهنده تکمیل و تقویت این مؤلفه با ابعاد دیگری پس از برگزاری پنل دلفی بر اساس نظرات متخصصان سواد اطلاعاتی کشور است و افزوده شدن پنج شاخص مربوطه نشان‌دهنده این موضوع است. با توجه به حرکت شتابان فناوری‌ها و محمل‌های اطلاعاتی و گسترش اطلاعات و منابع دیجیتالی؛ همسویی و تسلط به سوادهای مرتبط با این تحولات امری ضروری و انکارناپذیر است. از این‌رو ضمن توجه جدی به مؤلفه فراسواد و شاخص‌های مرتبط با آن در مهارت‌های سواد اطلاعاتی؛ لازم است تا شاخص‌ها و ابعاد این مؤلفه به‌طور مستمر مورد مطالعه و بازآفرینی قرار گیرند. به‌بیان‌دیگر لازم است تا مهارت‌های مرتبط با مؤلفه فراسواد، با شاخص‌های جدیدی که ضرورت آنها با توجه به تحولات فناوری‌های نوظهور ایجاد می‌شود، همواره تقویت و روزآمدسازی شود و بنا به گسترده آن، ابعاد و شاخص‌های جدید برای آن تعریف شود.

یکی دیگر از موضوعات قابل بحث از مقایسه مؤلفه‌ها و شاخص‌های نهایی شده در پژوهش حاضر با مؤلفه‌ها و شاخص‌های حاصل از تحلیل محتوای چارچوب‌های سواد اطلاعاتی، مفهوم «یادگیری مادام‌العمر» است. همان‌طور که در جدول شماره ۲ قابل مشاهده است، این مفهوم یکی از مؤلفه‌های مورد بحث از مهارت‌های سواد اطلاعاتی است. آنچه از این تقسیم‌بندی قابل‌تأمل است، کلی بودن این مفهوم است. باید توجه داشت که مفهوم «یادگیری مادام‌العمر» بیشتر از آنکه جنبه مهارتی داشته باشد؛ جنبه ره‌آوردی دارد و دربردارنده مراحل پس از یادگیری و تسلط به مهارت‌های سواد اطلاعاتی است و نشان‌دهنده تجلی جلوه‌ها و بازتاب‌های سواد اطلاعاتی است. بدین ترتیب برای ارائه برنامه‌های عملی لازم است تا این مفهومِ چندوجهی، تفکیک شود و هر یک از شاخص‌ها (وجوه) آن، بنا به ماهیت و نوع مهارت‌هایی که شامل می‌شوند؛ به‌طور مجزا و در ذیل مؤلفه‌های دربردارنده مفاهیم مربوطه؛ تقسیم‌بندی

شوند بنابراین همان‌طور که در چارچوب‌های سواد اطلاعاتی نیز دیده می‌شود در نتایج حاصل از پنل متخصصان سواد اطلاعاتی در پژوهش حاضر (جدول شماره ۵) مؤلفه‌ای تحت عنوان مهارت یادگیری مادام‌العمر اشاره و تعریف نشده است و سعی شده تا مفاهیم مرتبط با هریک از مهارت‌های لازم برای رسیدن به مرحله یادگیری مادام‌العمر، در مؤلفه‌های مربوط به خود، تقسیم‌بندی و جانمایی شود.

مقایسه نتایج حاصل از پنل دلفی با چارچوب‌های مورد بررسی سواد اطلاعاتی نشان می‌دهد که مؤلفه «درک و تشخیص نیاز اطلاعاتی» به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی حاصل از پژوهش حاضر، به‌عنوان یکی از مهارت‌های اصلی در چارچوب سواد اطلاعاتی انزیل، چارچوب سواد اطلاعاتی ولز و چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (۱۳۹۵) نیز در نظر گرفته شده است.

ظهور مفهوم مؤلفه «مهارت‌های اشاعه اطلاعات» را در حوزه سواد اطلاعاتی می‌توان با ظهور و تأثیر عمیق نوآوری‌ها و فناوری‌های نوین در عرصه اطلاعات و ارتباطات، مرتبط دانست. تحولات مذکور باعث شده که در میان مؤلفه‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی مؤلفه‌های توانمندی در خلق دانش و اشاعه اطلاعات، نیز مورد توجه و تأکید واقع شود. این مؤلفه همسو با مؤلفه‌های چارچوب ملی سواد اطلاعاتی اسکاتلند، چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی و سطوح هفتم و هشتم چارچوب سواد اطلاعاتی ولز است. در همین راستا نتایج پژوهش‌های قاسمی، ۱۳۸۵؛ توماس، هوور، مکی، ترودی و جکوبسون (Thomas, Hoyer, Mackey, Trudi & Jacobson, 2015)؛ قرباناغلو، آکویانلو و یومای (Kurbanogl, Akkoyunlu & Umay, 2006)، نیز بر اهمیت و توجه به مهارت‌های اشاعه اطلاعات به‌عنوان یکی از مهارت‌های سواد اطلاعاتی تأکید داشته‌اند.

ارتقای مهارت‌های مربوط به مؤلفه «فراسواد» به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی این مطالعه، قابل اهمیت است. این یافته، نشان‌دهنده این است که ظهور فراگیر فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و محمل‌های اطلاعاتیِ منبعث از این فناوری‌ها؛ ضرورت و اهمیت بسیار بالایی را برای ارتقای این مهارت و سوادهای مرتبط با آن ایجاد نموده است. این همخوانی یکی از جنبه‌های نتایج برآمده از پژوهش حاضر با نتایج مطالعات و پژوهش‌های پیشین، همچون (منصوریان، ۱۳۹۱؛ Lai, 2011; Soylu & Yilmas, 2014; Thomas et al, 2015; Ginger, 2015; Da Silva & Olinto, 2016; Hackett, 2018; Tang, Wu. & Pan, 2016)، به شمار می‌رود که نشان می‌دهند توجه به حرکت سریع فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، توجه و تمرکز به زیرساخت‌های مرتبط با پیشرفت‌های فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، ارتقای مهارت‌های سواد دیجیتالی و ترمیم شکاف دیجیتالی؛ از مباحثی است که اخیراً در حوزه پژوهش‌های سواد اطلاعاتی مورد مطالعه جدی قرار گرفته است. برخلاف این همسویی، مقایسه مؤلفه‌های حاصل از پژوهش حاضر، با

چهار چارچوب مورد بررسی در پژوهش، نشان داد تنها چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی به مباحث مرتبط با مهارت فراسواد پرداخته است و در سه چارچوب دیگر سواد اطلاعاتی باوجود این‌که مختص بافت کتابخانه‌های عمومی هستند؛ اشاره‌ای به اهمیت فراگیری این مهارت نشده است بنابراین از حیث توجه به مهارت فراسواد، بیشترین همسویی میان نتایج برآمده از پژوهش حاضر و چارچوب‌های سواد اطلاعاتی مطالعه شده، با چارچوب آموزش عالی مشاهده می‌شود.

شاخص‌های حاصل از پنل دلفی نشان داد که مؤلفه فراسواد، با داشتن ۱۸ شاخص، بیشترین تعداد شاخص را در میان مؤلفه‌های این، مطالعه حائز است. بر این اساس مؤلفه فراسواد یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها و یافته‌های پژوهش حاضر است و به نظر می‌رسد یکی از وجوه اصلی تمایز نتایج برآمده از این پژوهش با چارچوب‌های پیشین سواد اطلاعاتی برای کتابخانه‌های عمومی به شمار می‌رود. لازم به ذکر است اگرچه از نظر روزآمد بودن و توجه به مهارت فراسواد میان پژوهش حاضر با مؤلفه‌های چارچوب سواد اطلاعاتی آموزش عالی، همسویی مطلوبی مشاهده می‌شود اما این بدان معنا نیست که چارچوب سواد اطلاعاتی در آموزش عالی می‌تواند در بافت کتابخانه‌های عمومی نیز همچون دانشگاه‌ها، قابل استفاده باشد. دلیل اصلی این افتراق علاوه بر بافت ناهمگن و تنوع سطوح تحصیلی مخاطبان کتابخانه‌های عمومی (برخلاف دانشگاه‌ها)؛ در تأکید پررنگ و اهمیت بالایی است که چارچوب آموزش عالی به پژوهش و تولید دانش، در کنش‌های خود دارد. درحالی‌که برخلاف بافت‌های دانشگاهی، خروجی محصول پژوهش برای مخاطبان کتابخانه‌های عمومی، صرفاً در ارائه مقاله و یا سایر تولیدات علمی دانشگاهی تعریف نمی‌شود بلکه آنچه در این بافت از فراگیری مهارت‌های سواد اطلاعاتی مدنظر است بیشتر بعد دانش‌افزایی مخاطبان و نمود عینی دانش و پژوهش، در بطن زندگی افراد است.

جمع‌بندی و نتیجه کلی از یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین همگرایی و قرابت میان مؤلفه‌ها و شاخص‌های حاصل از پژوهش و چارچوب‌های مطالعه شده، با اجزاء چارچوب سواد اطلاعاتی ولز مشاهده می‌شود. این چارچوب، تمامی مخاطبان، محیط‌ها و روش‌ها، یادگیری از راه دور، یادگیری برخط و یادگیری رسمی و غیررسمی را پوشش می‌دهد بنابراین از حیث در نظر داشتن تنوع جامعه مخاطب، نزدیک به جامعه مخاطبان کتابخانه‌های عمومی کشور است و از این نظر میان این دو چارچوب، همسویی وجود دارد. همچنین چارچوب سواد اطلاعاتی ولز، تمامی ارائه‌دهندگان آموزش‌های مهارت‌های سواد اطلاعاتی را نیز در بر می‌گیرد که می‌توان گفت از نظر بافت همسو با بافت کتابخانه‌های عمومی است.

در خاتمه اینکه با توجه به اینکه پژوهش حاضر نخستین پژوهش انجام گرفته با رویکرد دلفی در جهت ارتقای مهارت‌های سواد اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی ایران است؛ پیشنهاد می‌شود در ادامه این پژوهش از روش‌ها و ابزارهای مشاهده مستقیم و مصاحبه با کاربران و مخاطبان کتابخانه‌های عمومی، نیز به‌عنوان روش مکمل در گردآوری داده‌ها استفاده شود. یافته‌های چنین پژوهش‌هایی می‌تواند در تثبیت و یا تکمیل مؤلفه‌ها و شاخص‌های حاصل از پژوهش، مؤثر باشد.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله، مراتب سپاس و قدردانی خود را از کلیه استادان و خبرگان سواد اطلاعاتی کشور که با تکمیل پرسشنامه‌های چندگانه این پژوهش، با پژوهشگران همکاری نمودند؛ و همچنین از داوران محترم که در عین گمنامی با نظرات ارزشمندشان به غنای این پژوهش افزودند؛ ابراز می‌دارند.

- این پژوهش با حمایت اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان سیستان و بلوچستان اجرا شده است.

منابع

احمدی، سیده مهناز؛ شریف، عاطفه؛ نوکاریزی، محسن (۱۳۹۵). از استانداردهای سواد اطلاعاتی تا چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی ۲۰۱۶. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، (۲)، ۹۷-۱۱۹.
Doi: https://doi.org/10.22067/riis.v6i2.56228

انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی (۲۰۱۶). چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی. ترجمه علی‌حسین قاسمی، بازیابی شده در ۷ شهریور ۹۶ از:
www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/contepersian-nt/standards/frame work.persian.pdf

پریرخ، مهری (۱۳۸۶). *آموزش سواد اطلاعاتی: مفاهیم، روش‌ها و برنامه‌ها*. تهران: کتابدار.

تاجداران، منصور؛ کربلاآقایی کامران، معصومه؛ عاملی، سیکه (۱۳۹۲). نقش کتابخانه‌های عمومی شهرستان نیشابور در افزایش سواد اطلاعاتی شهروندان. *دانش‌شناسی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات*، (۶)، ۵۴-۳۹.

تفرشی، شکوه؛ انگورج‌تقوی، معصومه (۱۳۸۷). بررسی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های عمومی شهر تهران وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر تهران. *دانش‌شناسی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات*، ۱ (۳)، ۲۹-۳۸.

چارچوب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی (۱۳۹۵). ترجمه علی‌حسین قاسمی. بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۹۶ از:
http: //iraninfolit.persianblog.ir/post/24

چارچوب ملی سواد اطلاعاتی اسکاتلند (۱۳۹۶). ترجمه علی‌حسین قاسمی. بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۹۶ از:
http://www.informationliteracy.org.uk/definitions/il-models/#squelch-taas-accordion-shortcode-content-3

چارچوب ملی سواد اطلاعاتی ولز برای سواد اطلاعاتی (۱۳۹۶). ترجمه علی‌حسین قاسمی. بازیابی شده در ۷ شهریور ۹۶ از:
https: //tvahn.ir/information–literacy/information–literacy–

دلبری، سهیلا؛ موسوی، فریبا؛ قاسمی، علی‌حسین (۱۳۹۳). منابع آینده کتابخانه‌های عمومی با تأکید بر روند فناوری در راستای خط‌مشی سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور. مشهد، همایش *آینده‌پژوهشی در کتابخانه‌های عمومی ایران*. بازیابی شده در ۸ شهریور ۹۶ از:

http: //www.lisna.ir/Report/15268

رضوان، آذین (۱۳۸۷). *بررسی میزان سواد اطلاعاتی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان به‌منظور شناسایی نقاط قوت یا ضعف احتمالی آنها در این زمینه*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز.

زارع، فاطمه (۱۳۹۲). *بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی در توسعه سواد اطلاعاتی مخاطبین استان خراسان شمالی*. طرح پژوهشی مصوب نهاد کتابخانه‌های عمومی. بازیابی شده در ۱۲ اردیبهشت ۹۶ از:

https: //ganj.irandoc.ac.ir/articles/ 712889

علیزاده، مجید (۱۳۹۲). *سنجش سواد اطلاعاتی کاربران و میزان آموزش سواد اطلاعاتی از سوی کتابداران کتابخانه‌های وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در استان البرز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران.

عینی، اکرم (۱۳۸۷). *طرح توسعه آموزش سواد اطلاعاتی در سند ملی چشم‌انداز بیست‌ساله آموزش و پرورش و ارائه الگویی جهت تحقق اهداف سواد اطلاعاتی*. پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.

فرخاری، فاطمه (۱۳۹۵). آموزش سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی. *نخستین کنفرانس بین‌المللی و دومین کنفرانس ملی هزاره سوم و علوم انسانی*. شیراز، مرکز توسعه آموزش‌های نوین ایران (متانا)، بازیابی شده در ۱۲ اردیبهشت ۹۶ از:

https: //www.civilica.com/Paper-NCTMH02-NCTMH02_045.html

قاسمی، علی‌حسین (۱۳۸۵). *بررسی وضعیت سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و انطباق آن با استانداردهای سواد اطلاعاتی ACRL و چهار سند توسعه‌ی ملی*؛ پایان‌نامه دکترای تخصصی دانشگاه فردوسی مشهد.

کشاورزیان، سلما؛ اصنافی، امیررضا (۱۳۹۵). دگردیسی اطلاعات در کتابخانه‌های عمومی و نقش کتابداران. *فصلنامه مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی* ۳ (۱)، ۳۷-۵۷. بازیابی شده در ۱۲ فروردین ۹۶ از:

http://journals.pnu.ac.ir/article_3987.html

کیخا، بتول؛ کیانی، حسن؛ غائبی، امیر (۱۳۹۷). سواد اطلاعاتی در اَسناد بالادستی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۲۴ (۳)، ۴۱۱-۴۳۵. بازیابی شده در ۱۸ آذر ۹۷ از:

http://publij.ir/article-1-1941-fa.html

منصوریان، یزدان (۱۳۹۱). ترمیم شکاف دیجیتالی با گسترش خدمات آموزشی و فرهنگی در کتابخانه‌های عمومی. پژوهش‌های نظری و کاربردی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی* ۲ (۱)، ۱۱۱-۱۲۲. بازیابی شده در ۱۸ مهر ۹۳ از:

https://www.civilica.com/Paper-JR_LIRJ-JR_LIRJ-2-1_005.html

مهدیزاده هریکندئی، حسین (۱۳۸۹). *نقش کتابخانه‌های عمومی استان مازندران در ارتقاء و توسعه سواد اطلاعاتی مراجعان*. طرح مصوب پژوهشی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور. بازیابی شده در ۱۱ آبان ۹۲ از:

http://rpm.iranpl.ir/rdsm_thesis.php?slc_lang=fa&sid=1&mod=thesis_profile&thesis_id=77&rds_id

نظری، مریم (۱۳۹۲). گسست دانشی در پژوهش‌های مولد چگونه رصد می‌شود؟ پیشنهادِ ترسیم دو نقشه: نقشهٔ دانش و نقشهٔ پژوهش. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، بازیابی شده در ۱۱ دی ۳۲ از: ۴۷ (۱)، ۲۷–۴۸. بازیابی شده در ۱۱ دی ۳۲ DOI: 10.22059/JLIB.2013.36210

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور (۱۳۸۹). *تبیین مؤلفه‌های چشم‌انداز کتابخانه‌های عمومی ایران در افق ۱۴۰۴*. تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.

Association of College and Research Libraries(ACRL) (2016). Framework for Information Literacy for Higher Education, Final Version. Unpublished Manuscript. http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/issues/infolit/Framework_ILHE.pdf

Da Silva, A .G. & Olinto, G. (2016). Gender Differences in ICT Use and Information Literacy in Public Libraries: A Study in a Rio de Janeiro Public Library .*In European Conference on Information Literacy* .Springer, Cham . https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-52162-6_2

Donald Mc, Kurtis (2015). “Re-envisioning Libraries for Training and Literac9y Development” .Procedia- Social and Behavioral Sciences Crossruff: https//:doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.503 .Retrieved: 2017/7/28.

Doskatsch, I. (2002). Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL): new body to champion information literacy. *Australian Academic & Research Libraries*, *33*(2), 113-116. https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00048623.2002.10755187

Eve, J. de Groot, M. & Schmidt, A .M. (2007). Supporting lifelong learning in public libraries across Europe .*Library Review*, 56 (5), 393-406. https://doi.org/10.1108/00242530710750581

Fink, A. Kosecoff, J. Chassin, M. & Brook, R. H. (1984). Consensus methods: characteristics and guidelines for use. *American journal of public health*, *74*(9), 979-983.

Fisher, Z. (2017). Facing the frames: using the Framework as a guide for a credit-bearing information literacy course. *College & Research Libraries News*, *78*(7), 354. DOI: https://doi.org/10.5860/crln.78.7.354

Ginger, J. (2015). *Capturing the context of digital literacy: A case study of Illinois public libraries in underserved communities* .University of Illinois at Urbana-Champaign. http://hdl.handle.net/2142/88063

Hackett, D. H. M. (2018). An elephant in the room? Information literacy in the narrative of UK public libraries. *Journal of Information Literacy*, 12(1), 4–26. https://web.a.ebscohost.com/abstract?

Jahani, Sh. Mohammad Ismail, Sh. (2009). ICT literacy of Iranian university faculty members: challenges and perspectives .*Journal of Management and Planning in Educational Systems*. 1 (2), 83-95.

Kurbanoglu, S. Akkoyunlu, B. Umay, A. (2006). Developing the information literacy self-efficacy scale .*Journal of Documentation*, 62, 730–743. https://doi.org/10.1108/00220410610714949

Lai, H.J. (2011). Information Literacy Training in Public Libraries: A Case from Canada. Educational Technology & Society, 14(2), 81–88. https://www.researchgate.net

Mader, S. (2016). ACRL Framework for Information Literacy Sandbox Launches. *ACRL Insider*, *December*, *8*.

O'Brien, T. & Russell, (2014). The Irish 'Working Group on Information Literacy'–Edging towards a national policy .*The International Information & Library Review*, 44 (1), 1-7. https://doi.org/10.1080/10572317.2012.10762909

Okoli, C. Pawlowski, S .D. (2004). The Delphi method as a research tool: An example, design considerations and applications. *Informationı&ıManagement* .42 (1), 15-30. https://doi.org/10.1016/j.im.2003.11.002

Ponjuan, G. (2010). Guiding principles for the preparation of a national information literacy program. *The International Information & Library Review*, 42 (2), 91-97. https://doi.org/10.1080/10572317.2010.10762850

Tang, Q. Wu, C. & Pan, Y. (2016). Expanding Children's Digital Literacy Experiences and Skills: Public Library Practices in Guangzhou, China .*In European Conference on Information Literacy*. Springer, Cham https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-52162-6_46

Thomas P. Hoyer, J. Mackey & Trudi E. Jacobson. (2015). Metaliteracy: Reinventing Information Literacy to Empower Learners. Chicago: ALA Neal-Schuman, 2014. 248p. Paper, $67.00 (ISBN 978-1-55570-989-1). *College & Research Libraries*, *76*(6), 844-846

Yılmaz, B. & Soylu, D. (2014). The role of public libraries in information literacy in Turkey: a study of a provincial public library .*In European Conference on Information Literacy*. *Springer*, Cham. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-14136-7_67